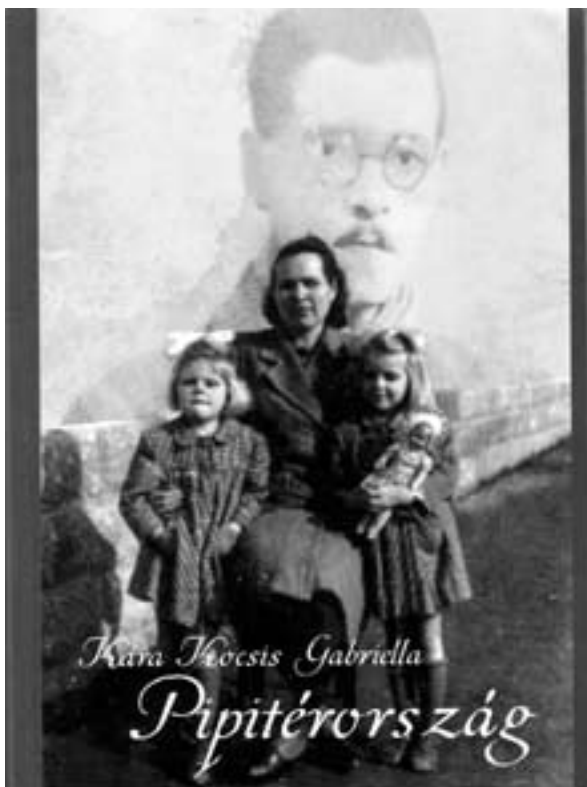

Somogyi Zoltán

Egyediben az általános

Kara Kocsis Gabriella: *Pipitérország c. regényéről*

Önéletrajzi ihletésű regényt írni nagy bátorság, és nem is csak azért, mert ilyenkor az író bepillantást enged saját, és esetleg családja intim ügyeibe és történetébe, hanem mert az írásmódból, a témához való közelség mikéntjéből kiderül, hogy a szerző hogyan viszonyul önmagához, múltjához és élete szereplőjéhez. Ez sokkal alaposabb lecsupaszodás, mint a családi fotóalbum közszemlére, vagy a családi anekdoták közzsájra bocsátása. Ráadásul az olvasók általában úgy „csámcsognak” az önéletrajzi tényeken, hogy nem erőltetik magukat azzal, hogy distinkciót tegyenek az alkotó írói énje, és a műben szereplő, még ha sok tekintetben valóságos, de azért mégiscsak erősen fikcionalizált, irodalmiasított énje között. Kara Kocsis Gabriella regénye is legalább annyira árulkodik az író mostani személyiségéről, mint a mű főhősén, saját gyermekkori önmagán keresztül a múltbéliről.

Egy önéletrajzi eseményeket feldolgozó regény megírása mindig, még ha szándéktalanul is, de terápia. Az viszont kétségtelen, hogy a Pipitérországon nem érződik semmi-féle erőltetett pszichologizálás, vagy az írói személyiség

előtérbe tolása, s nincsenek benne elburjánzó metatextuális betétek sem. A szerző engedi, hogy a történet a saját tempójában haladjon, és mesélői attitűddel - vagyis nem konfesszióként - az események saját helyzetét energiáját érvényesíteni hagyva szövi a regény fonálait. Az elbeszélés teljesen neutrális, mentes minden túlhajtott érzélgősségtől, esztétizálástól, és a gügyögéstől is, ami néha jellemzi a kisgyerekekről szóló műveket. Nem a főhős, Gabika jellemét és fejlődését rajzolja meg erős kézzel, öntudatosan, a sok mindent kifejezni vágyás, akarás szétfeszítő erejével az író, nem is a II. világháború utáni évek zűrzavaros, mégis békés időszakát, sem a falu idillikus világát, és az annak mélyén izzó társadalmi változásokat, hanem ezek mind kiolvashatóvá válnak a szövegből azáltal, hogy a narrátor „pusztán” az emlékeit rekonstruálja. Kara Kocsis nem közvetíti nekünk a múltat, hanem áttemeli a jelenbe, és így lehetővé teszi, hogy mi alakítsunk ki személyes viszonyt azzal, s ne kelljen az Ő vélekedései és ítéletei alapján egy készen kapott képet néznünk. Ily módon közvetlenül, művészi vagy ideológiai koncepció torzításától mentesen vizsgálhatjuk az Ő múltját, és a '40-es évek végének izgalmas, ellentmondásos korszakát. Mindettől a Pipitérország váratlanul sokrétű, vagy inkább sokoldalú szöveg.

Benne van egy kisgyermek, a főhős, Gabika, szociálpszichológiai fejlődéstörténete, ahogyan egyre több dologgal és hagyománnyal megismerkedik, és szembeül a felnőttek társadalmában néha rejtetten, néha nyíltan zajló ellentétekkel, a családi és falusi viszonyok és kapcsolatok érzelmi, politikai, anyagi és presztízsbeli bonyolultságával. Közben az olvasó is megismerkedik számos népszokással, azzal, hogyan zajlott ötven éve a lakodalom, a disznóvágás, a karácsony, farsang, húsvét. Az ismeretterjesztés szinte észrevétlenül, cseppet sem unalmasan vagy didaktikusan, hanem a történet szerves részeként történik meg. Amíg a felnőttek világában Rákosiról, téeszekről, államosításról, villamosításról, cseleldekről, kisgazdákról és kommunistákról beszélnek, addig a gyerekek és Gabika világában a rádió, a mozi, az iskola, a mesék, a betegségek és a természet a téma. De a két világ összekapcsolódik, amikor Gabika a hadifogoly Apukát várja haza, amikor a tanítónő Anyukának, és a felnőttek szigorú elvárásainak kell megfelelni, és amikor a kislány verseket, meséket költve magyarázza meg magának a körülötte zajló eseményeket és a világot, amiben felnő. Gabika fantáziái, nyelvi találmányai tényleg üdítően eredetiek; még ha meg is történik vele néhány „tipikus” gyermekkori eset is, mint a bab orra dugása, vagy a disznótámadás. Rossz közérzet, borongósság, sötét színek nélkül ír Kara Kocsis Gabi a tragédiákról is: gyerekhalálról, leányanyaságról, háborús veszteségekről. Tobzódhatunk a rengeteg apró történetben, úgy hogy mégse borítanak el, fullasztanak meg bennünket. A regény szintjeinek áttekintése során komplex világképet kaphatunk egy nagyon fontos, sorsdöntő korszakról, az

ezerkilencszáznegyvenötötől ötvenegynéhányig tartó évekről, amiről egyébként meglehetősen és érthetetlenül ritkán lehet személyes, a kulisszák mögé tekintő, az egyszerű emberek sorsát is megmutató szépirodalmat olvasnunk.

A huszadik század második felének magyar irodalmára az a jellemző, hogy nincsenek a művekben apák, vagy ha vannak, akkor torz utánzatok, roncsok. A Pipitérország a huszonegyedik század elején megmutatja, hogy azért voltak apák akkoriban is. Sőt, akár olyan szenzációs apák is, amilyen Gabika Apukája, a polihisztor nevelő, aki már azzal is szinte félisteni, de legalábbis hősi rangra emelkedik, hogy visszatér a hadifogságból, túléli még azt is, s belső meggyőződését meg nem tagadva, de értve az idők szavát, képes fenntartani a családját. A regény első felét lezáró gyönyörű csúcscselenet, amikor az Apuka hazaváráásával töltött évek véget érnek, s eredményesen érnek véget, hiszen a családfő, mint két lábon járó csoda, végre megérkezik. A regény második fele pedig szintén egészen emelkedett, ám cseppet sem giccses a jelenettel fejeződik be, amikor a család székéren elhagyja Leszneket, az otthont.

Az apró nyelvi lelemények és gyengéden lírai leírások ellenére is alapvetően szikár, tárgyilagos, tiszta, nyugodt mű, a gyermeki félreértésekkel tarkított belső monológok, a mesei dramaturgiával szőtt kalandok és a fantáziával telített szemléletmód miatt mégis bájos, szórakoztató, és helyenként egészen megható írás. Olvasása közben képes emberi hangként megszólalni a befogadó fejében, és ez nem kis dolog. Eléri, hogy nyitottan, jóindulattal forduljunk felé. Erősen verbális, logocentrikus mű, nem idéz meg félreismerhetetlen képeket a szereplőkről, a faluról; de annak ellenére, hogy a leírások nem részletezik, ki, hogyan nézett ki pontosan, a karakterek mégis nagyon

elevenek. Sőt, attól, hogy nem látjuk őket fényképszerűen magunk előtt, szinte archetípusokká válnak.

A sok kis epizód lendületesen pereg egymás után, ettől sebessége van a szövegnek, olvastatja magát, de a mondatok ennek ellenére sem kapkodósak, hanem majdhogynem ráérősek, mesterkéletlen lassúsággal beszélődnek el. A tartalom van a lényeg, nem a megformáltságon, a művészi attitűdön. Nem valami kényszerítő kifejezésvágy, hanem valószínűleg a személyes múlt rekonstruálása és dokumentálása, s egy felhasználóbarát könyv létrehozásának szándéka alakította ilyenné a regényt. De azért nem hallgatható el, a Pipitérország kissé túllírt és alulszerkesztett mű, legalább tizenöt százalékkal érződik hosszabbnak az ideálisnál, de ez mégsem zavaró.

Ennyi apró részletre, ami ebben a regényben felbukkan, csak úgy lehet emlékezni, ha feldolgozásuk lassú, problematikus folyamat volt. Azonban a regény elbeszélői hangja, és a történet egységessége, egyenletessége azt mutatja, hogy a feldolgozás végül is sikerült, s az író irigylésre méltóan komplex, kerek, és ép képpel rendelkezik gyermekkoráról, amin keresztül mi, olvasók pedig ugyanilyen teljes kollázst kapunk Gabikáról, a korgyermekről. A regény sikere nem véletlen, bár ez a siker valójában nem is a regényé, hanem inkább a szerző személyes történetéé, amely egyediségében is magába sűrít több világot: a gyermekkorét, a faluét, a történelmi valóság egy szakaszát, s egy családot. Azonban azt, hogy Kara Kocsi Gabriella inkább költő-e, vagy író, csak egy következő regény döntheti el.

(Zalai Írók Egyesülete. Pannon Tükör Könyvek, 2006.)

Hegyi Ibolya
Művésznő /Gobelin/